

Norges Blindforbund
Synshemmedes organisasjon

Hordaland Fylkeskommune
Samferdselsavdelinga
Agnes Mowinckelsgate 5
PB 7900, 5020 BERGEN
hfk@hfk.no

Norges Blindforbund Hordaland
Rasmus Meyers allé 5
5015 BERGEN

28. desember 2017

Høringsinnspill på Forslag til endringer i TT-ordninga

Innledende kommentarer:

Hvorfor ikke spørre oss direkte?

Norges Blindforbund Hordaland ønsker med dette å inngi høringsuttalelse til Fylkesrådmannens innspill på endring av TT-ordningen i Hordaland. Vi undrer oss over at invitasjon til høringsinnspill kun gikk til paraplyorganisasjonene FFO og SAFO og til Fylkesrådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Endringsforslaget er alvorlig for de som til nå har vært prioriterte brukere, og dette omfatter blinde/sterkt svaksynte og rullestolbrukere. Det ville derfor være naturlig at invitasjonen også gikk direkte til denne gruppens brukerorganisasjoner.

Fylkesrådmannens tre forslag til endring

Fylkesrådmannen legger frem tre forslag i «god dag Herr statsråd»-stil. Forslag 3 er umulig fordi det innebærer en ren aldersdiskriminering. Forslag 2 er umulig fordi administrasjonen vil knele om hver eneste person som søker TT-kort skal behandles individuelt. Forslag 1 står da igjen som det eneste mulige, selv om også dette forslaget, som vi skal begrunne under, bunner i en misforståelse og i realiteten er diskriminerende.

Vårt alternative forslag 4

Det gode forslaget, forslag 4, er det som kommer her: Det avgjørelsen til LDO betyr er, at Hordaland fylkeskommune må åpne for at også andre søkere enn rullestolbrukere og sterkt synshemmede, kan få bli prioriterte brukere. De som faller utenfor dagens gruppe av prioriterte brukere, må vurderes individuelt etter om de har like store funksjonsnedsettelse og like stort transportbehov som blinde/sterkt svaksynte og rullestolbrukere. Etterhvert vil det kanskje peke seg

ut nye grupper? Uansett, viser det seg etter individuell vurdering, at disse menneskene har et like stort transportbehov må de få bli prioriterte brukere. Og dette vil ikke koste mye. Fylkesrådmannen oppgir selv at de som i størst grad bruker denne ordningen er mennesker med alderdomsutfordringer. Disse vil ikke ha like store og langvarige transportbehov som dagens prioriterte grupper. Vi anslår at de 1,5 millioner kronene som ble kuttet i budsjettet for TT i 2018, mer enn dekker de økte utgiftene til saksbehandling som må til for å møte LDO sine forventninger. Blindforbundet Hordaland stiller seg uforstående til at fylkesrådmannen ikke har utredet alternativ 4.

Sterkt synshemmede er en særlig sårbar gruppe og må prioriteres

Tilrettelagt transport – TT, er ingen luksus. Blinde og andre sterkt synshemmede er i en særstilling i forhold til andre grupper på flere måter. For det første kan denne gruppen ikke kjøre bil selv. For det andre innebærer det å ikke se, eller nesten ikke se, store problemer med å ta seg rundt. Noen kan klare å ta buss, men om en må gå av på et annet busstopp enn det en har «lært», vil det for de fleste ikke være mulig å finne frem. Og det er begrenset hvor mange stopp og veier en klarer å pugge. Så svært ofte, må derfor sterkt synshemmede benytte seg av taxi for å komme frem til rett hus. I tillegg trenger sterkt synshemmede å handle varer og slikt, på lik linje med resten av befolkningen. Når høyre hånd er opptatt med stakk eller hund er det faktisk begrenset hvor mye en klarer å bære i den andre hånden/på ryggen. Tilrettelagt transport er avgjørende for livskvaliteten for blinde og sterkt synshemmede.

Norges Blindforbund har helt nylig bidradd til et forskningsarbeid utført av Nasjonalt kompetansesenter for vold og traumatisk stress, som viser at blinde og svaksynte har mye høyere forekomst av psykiske utfordringer enn befolkningen for øvrig. De foreløpige tallene er rystende. 3 til 4 ganger flere sterkt synshemmede enn resten av befolkningen er deprimert og 60% føler seg isolerte og savner ofte eller av og til, noen å være med. Et kutt i TT, som for blinde/sterkt svaksynte ofte er avgjørende for å komme seg ut av hjemmet, vil forsterke isolasjon og påføre ytterligere psykisk belastning på en gruppe som allerede er svært sårbar.

Et kutt i TT-ordningen for denne gruppen vil også føre til økende avhengighet av familie, venner eller andre støttepersoner. For å unngå å være en belastning for sine nære omgivelser velger mange bort å være sosiale, hvis det innebærer at de må hentes og bringes. Hvis den synshemmede har barn eller en eldre slektning som skal følges opp, vil det innebære svært begrensede muligheter for dem som er avhengig av TT til å ha vanlige relasjoner som å være mor, far, tante eller følge opp sin forelder på sykehjem. Senkes dette beløpet ytterligere, blir det enda verre.

Slik Blindforbundet i Hordaland ser det er det fem hovedutfordringer med Fylkesrådmannens forslag 1 til endringer i TT.

1. Fylkesrådmannens motivasjon for å endre TT-ordningen bygger på en misforståelse

I sammendraget og bakgrunn for Fylkesrådmannens sak står følgende:

«Likestillings- og diskrimineringsombudet har bedt fylkeskommunane om å sjå til at regelverket for TT-ordningane ikkje hindrar individuelle vurderingar av søknader».

«I Hordaland er det ikkje individuelle behovsvurderingar. Dei godkjente brukarane vert plassert i grupper som t.d. over/under 67 år, rullestolbrukarar, blinde, og vert tildelt like kvotar utan omsyn til individuelle behov. I samsvar med ynskje frå Likestillings- og diskrimineringsombudet vert det gjennom denne saka lagt opp til å endra retningslinene slik at dei ikkje er i konflikt med *Diskriminerings- og tilgjengelighetsloven*».

Selve grunnlaget for å endre på regelverket angående TT er bygget på en misforståelse etter at Likestillings og diskrimineringsombudet – LDO, klaget på saksbehandling av et avslag på TT i Akershus fylke. Akershus svarte med å endre regelverket i tråd med det Fylkesrådmannen i Hordaland nå ønsker. LDO sendte da et oppklarende brev der de presiserer sitt eget vedtak slik:

«Alle som har behov for tilrettelagt transport på grunn av sin nedsatte funksjonsevne, må få mulighet til å få støtte til transport, herunder utvidet reiserett. Ombudet kan ikke se at diskrimineringsregelverket er til hinder for at fylkeskommunen både tildeler TT-reiser til noen forhåndsdefinerte grupper, og behandler øvrige søknader individuelt».

Poenget fra LDO er at et avslag på TT ikke kan gis med begrunnelse at søkeren *ikke* passer inn i fylkeskommunens forhåndsdefinerte grupper. Hvis søkeren ikke oppfyller kriteriene for å være i disse forhåndsdefinerte gruppene, *må* søkerens sak behandles individuelt. Dette betyr *ikke* at fylkeskommunen for å lette sin saksbehandling, ikke kan dele TT-brukerne inn i større grupper etter de kriteriene som er hensiktsmessig.

Det er fra LDOs side ingen grunn til den omleggingen Fylkesrådmannen nå legger opp til.

2. Brukerkvoter som fastsettes over budsjettet fra år til år er for uforutsigbare

Fylkesrådmannen foreslår at kvotene til TT, som nå er faste og forutsigbare fra år til år, i fremtiden skal fastsettes over budsjettet og slik variere med fylkeskommunens økonomiske situasjon. Dette er alt for uforutsigbart. Det er lett å tenke seg at TT vil bli sett på som en salderingspost. Dette har jo vært tilfelle i år, der manglende bruk av TT-midlene har ført til et reelt nedtrekk i 2018-budsjettet. I stedet for å spørre seg «Hva er det vi gjør feil? Hvorfor bruker ikke folk TT-kortene sine?», blir manglende bruk tolket som om at TT er overdimensjonert. Dette er slett ikke tilfelle. Vi viser til punkt 5 i dokumentet her, som sier noe om hva kvoten faktisk dekker av turer ut av hjemmet i løpet av et år.

3. Det som ikke er likt kan ikke behandles likt, da blir det fort diskriminering

Vi i Blindforbundet Hordaland har stor sympati for ønsket om å ikke diskriminere, da vi i det daglige opplever diskriminering på grunn av vår synsnedsettelse. Men nå er det en gang slik, at ulike mennesker har ulike behov. Da vil det være uklokt om alle menneskers behov skulle bli møtt på samme måte. Selv om en synshemmet trenger ledsaging er det ikke diskriminering om mennesker som ser normalt ikke får synsledsaging. Rådmannens forslag er å ikke diskriminere ved å *ikke* ta hensyn til at vi er forskjellig, og det er faktisk å diskriminere slik vi ser det.

Å være funksjonshemmet et helt liv er HELT annerledes enn å oppleve alderdomssvekkelse. En 27 år gammel synshemmet småbarnsfar skal leve hele livet sitt som synshemmet. En 90 år gammel kvinne som har brukket lårhalsen har ikke de samme behov. Men, i fylkesrådmannens forslag skal de behandles likt. Den funksjonshemmede 27 åringen kommer mye dårligere ut enn en 27 åring uten en funksjonsnedsettelse. Mens den 90 år gamle kvinnen ikke kommer så veldig mye dårlige ut enn andre 90 åringer. Diskriminering er ifølge Store Norske leksikon, usaklig eller urimelig forskjellsbehandling på grunn av nedsatt funksjonsevne. Fylkesrådmannens forslag diskriminerer funksjonshemmede når unge funksjonshemmede behandles likt med mennesker med alderdomssvekkelse.

4. Fylkesrådmannens utregninger gir et feil bilde av ordningen.

Det er tre måter fylkesrådmannens utregninger av antall turer i dagens ordning og antall turer i en eventuell ny ordning er misledende på.

For det første er tallene presentert misledende. Fylkesrådmannen regner på turer uten moms. Mens synshemmede faktisk betaler moms på turene. Det betyr at fylkesrådmannen får pengene til å rekke ti prosent lenger enn de faktisk gjør.

For det andre er det ikke slik at gjennomsnittet av det en tur koster forteller noe særlig. Det mangler for eksempel tall fordelt på alder og det mangler også tall for gjennomsnittspris innenfor de ulike gruppene. Vi vet at mange synshemmede velger å betale 50% egenandel på turene for å få TT-kortet til å vare lenger. Det vil føre til at disse turene vil bli registrert som at de koster mye mindre enn de faktisk koster. Og når rådmannen på toppen av det hele trekker fra momsen, blir regnestykket helt feil.

For det tredje er TT ordningen veldig forskjellig etter hvor en bor. Det er stor forskjell på å bo i Bergen sentrum og å bo ute i distriktet i Hordaland. Vel og merke har en distriktsboer litt ekstra på kortet sitt, men vi trenger ikke dra langt ut på Askøy eller i Os for, at den ekstra tusenlappen skal bli brukt opp fortere enn noen kan si lørdagshandel, eller oppfølging av skolebarn. Hvis en da er så uheldig at en bor enda mer gravgrendt, vil nedtrekket for en i den prioriterte gruppen bety, at alt som skal ordnes utenfor hjemmet må ordnes på fire TT-turer i året. Da bor du for eksempel i Voss kommune. Fire turer kan du være selvstendig, fire turer frem og tilbake til butikken, eller til fotballtrening med poden. Tretten i Bergen, fire på Voss.

Dette er grunnen til at den nasjonale ordningen staten nå driver og ruller ut, består av turer, ikke pengebeløp. Pengebeløp slår nemlig svært urettferdig og diskriminerende ut i et sentrum-periferi-perspektiv. Dette bringer oss over på den fjerde hovedutfordringen.

5. En eventuell nasjonal ordning er ikke relevant

Vi i Blindforbundet Hordaland har arbeidet hardt for at Hordaland skal levere gode søknader om å få bli med i den nasjonale prøveordningen for TT med 200 turer til synshemmede og rullestolbrukere. Med årets budsjettforlik vil denne ordningen bli utvidet til totalt syv fylker, og vi oppfordrer Hordaland sterkt til å søke på nytt om å få bli med i ordningen. Men, per i dag har Norge 19 fylker, så vi er langt fra en fullverdig nasjonal ordning. Om fylkesrådmannens tanke om at det ikke er så farlig, og at den nasjonale ordningen sikkert kommer innen «rimelig tid», så kan det bli en beslutning som kan gå hardt ut over livet til synshemmede i Hordaland i urimelig tid (årevis).

200 turer i året høres mye ut. For å illustrere kan du se for deg, du er 32 år og har hatt foreldresamtale med fjerdeklassingen din på skolen, eller du er 72 år og har besøkt din kone på sykehjemmet der hun er på avlastning på grunn av slag. Da har du brukt opp halvparten av turene ut av huset den uken. Dette er realiteten med 200 turer i året. Er det for mye forlangt? Det synes ikke vi. Se da for deg, at du bor på Voss og blir fortalt at du er så overprioritert at du skal gå ned fra syv til fire turer *i året!*

Vi finner det også noe underlig at Fylkesrådmannen velger å argumentere med denne eventuelt kommende nasjonale ordningen. *For ordningen er nettopp en prioritering av to grupper, og bare to grupper, rullestolbruker og synshemmede.* Det vil si mennesker som lever hele livet sitt med alvorlige funksjonshemminger og derfor er avhengig av tilrettelagt transport for å leve verdige liv.

- 200 turer i året sier staten, fire til tretten turer i året foreslår fylkesmannen i Hordaland.

- Det kan ikke gis til prioriterte grupper sier fylkesmannen i Hordaland. *JO, DET KAN DET*, sies det i forsøksordningen som nå snart er i syv fylker.

- Underlig, sier vi.

Hordaland fylkeslag av Norges Blindforbund – synshemmedes organisasjon – ønsker også å komme med disse kommentarene:

Vi forstår at en viktig beveggrunn for fylkesrådmannens forslag er et ønske om å forenkle saksbehandlingen, og også gjøre saksbehandlingen minst mulig kostnadskrevene – samtidig som en ikke skal diskriminere.

Hordaland fylkeslag mener at den eneste løsningen som ikke vil diskriminere er å individuelt vurdere søknader om å bli prioritert bruker, dersom disse ikke faller inn under de kategorier som i dag er prioritert. På budsjettet for 2018 kuttet fylkesrådmannen 1,5 millioner til TT på bakgrunn av at mange TT brukere ikke bruker opp kvoten sin. Disse midlene burde blitt brukt på å individuelt vurdere eventuelle søknader om å bli prioritert bruker. Om personer har like alvorlige funksjonsnedsettelse som de prioriterte gruppene bør de jo også bli prioritert. Det er det rettferdige.

Men det er andre måter som fylkesmennene kan spare saksbehandlingskostnader på. Nesten halvparten av TT brukerne har livsvarig TT på grunn av en livsvarig lidelse. Det er helt sikkert flere som kvalifiserer til dette og som dermed ikke bør vurderes på nytt jevnlig.

Fylkesrådmannen foreslår å utvide godkjenningsperioden til hvert femte år. Denne kan utvides til seks år uten problemer. Men da må fylkeskommunen også ha en beredskap når brukerne ønsker å gjøre det rette og levere inn kortet når behovet blir mindre. En slik beredskap er der ikke i dag, og det kan tyde på at fylket ikke forventer at brukerne skal levere inn kortet om behovet forandrer seg.

Blindeforbundet Hordaland støtter at en slutter med aldersdifferensiering av kvoten. Men samtidig må en her være realistisk i anslagene av behovet. For sent i livet endrer behovene seg og en bruker gjerne TT-kortet mindre. Om eldre

synshemmede for eksempel, gjør dette så betyr ikke det at synshemmede har for høy kvote, men at behovene endrer seg når en blir eldre og at en oftere må ha følge av en seende for å klare seg.

Blindeforbundet Hordaland støtter også at ektefeller skal ha lik kvote, det vil si at det ikke skal kuttes 25% om begge har TT. Mange synshemmede lever sammen og det har vært svært urettferdig at de har fått kutt. Når en lever en synshemmet og en seende, finnes det noe avlastning. Når begge er synshemmede finnes ikke denne avlastningen, og de må regnes på linje med enslige synshemmede. Selv om man er gift eller samboende har en rett på et selvstendig liv.

Etter det Blindeforbundet Hordaland erfarer er personer som bor på sykehjem i dag så syke at de aller fleste ikke vil være i stand til å ta taxi på egenhånd. At disse i fortsettelsen får beholde sin kvote vil derfor være rett og føre til minimale endringer i budsjettet. Og det ligger gjerne bak forslaget også?

Blindeforbundet Hordaland støtter også at all saksbehandling i fremtiden skal skje i fylkeskommunen. Likebehandling, at like saker behandles likt, er et viktig rettsstatlig prinsipp. Når alle små kommuner skal behandle TT saker, utfordrer dette prinsippet om likebehandling. Det vil trolig også være mest kostnads-effektivt om saksbehandlere spesialiseres og blir mer dedikert til denne oppgaven.

Dette er en sak som er svært viktig for funksjonshemmede i Hordaland. Derfor sendte vi, på vegne av FFO og SAFO en e-post til alle fylkestingspolitikere før jul. I e-posten oppfordret vi dem til å stoppe forslaget til endring i TT-ordningen. Det var viktig for oss å få understreket hvor viktig TT er for de prioriterte gruppene, at dette ikke handler om at synshemmede synes det er så gøy å kjøre drosje, men at hvis vi skal ha en minimal mulighet til å leve selvstendige liv, uten hele tiden å være en byrde for våre nærmeste, så er TT helt avgjørende.

FFO og SAFO har også opprettet en underskriftskampanje på https://www.opprop.net/ikke_kutt_i_taxiordningen_for_funksjonshemmede. Her kan dere finne mange uttalelser fra synshemmede i Hordaland om hvordan endringer i ordningen vil påvirke livene deres. Småbarnsmoren Iva Srot stod også frem i Bergens Tidende og fortalte sin historie og målbar hvilke konsekvenser kutt i TT vil få for henne. Hun er ikke alene, det er 747 blinde/sterkt svaksynte som er prioriterte TT-brukere, 946 med manuell rullestol og 1095 med elektrisk rullestol. Disse er det, som vil få livene sine begrenset av, at fylkesrådmannen i Hordaland ønsker å hindre diskriminering. Det er i vår verden, å stille saken fullstendig på hodet.

Konklusjon

Fylkeskommunen bør gå for alternativ 4. Dette innebærer at dagens prioriterte grupper blinde/sterkt svaksynte og rullestolbrukere, fortsetter å være prioriterte. For å oppfylle kravet til LDO om ikke å diskriminere, må personer som faller utenfor gruppene, men som har et reelt behov for å være prioritert, få sin søknad individuelt behandlet. Fremtidig saksbehandling legges til fylkeskommunen, aldersdifferensiering opphører, ektepar får like store kvoter som dem som ikke er gift, godkjenningsperioden øker og kvotene skal *ikke* reguleres over budsjettet og dermed komme i fare for å endres til det verre, fra år til år.

Dette vil ivareta alle TT-brukeres behov og sørge for at ordningen fungerer slik den er ment å fungere, antidiskriminerende.

Vedlegg:

Brev fra FFO og SAFO til fylkestingspolitikere

Brev fra LDO

Avisoppslag med Iva Srot